

Visie op burgerschap

Vmbo en mbo

Inhoudsopgave

1.	Definitie burgerschap en burgerschapsonderwijs	3
2.	Belang van burgerschapsonderwijs	3
3.	Visie op burgerschap	4

Definitie burgerschap en burgerschapsonderwijs

Yuverta ziet burgerschap als het uitdragen van de **basiswaarden** van de democratische rechtsstaat, het op de hoogte zijn van en kunnen omgaan met **maatschappelijke vraagstukken** en **actief bijdragen** aan de samenleving.

Burgerschapsonderwijs van Yuverta draagt bij aan de ontwikkeling van studenten (daar waar studenten staat, lees leerlingen, studenten en cursisten) in het actief participeren in de maatschappij. Daarvoor brengt Yuverta studenten begrip bij van de wereld en laat hen kennismaken met verschillende perspectieven die bestaan op maatschappelijke en politieke vraagstukken.¹ Ook houdt burgerschap binnen Yuverta in dat mensen met verschillende normen en waarden om kunnen gaan met anderen in verschillende contexten.² Het is belangrijk dat we in Nederland samenleven met respect voor elkaar, de democratie en de rechtsstaat, voor vrijheden van iedereen en bijdragen aan collectieve belangen.³

In ons burgerschapsonderwijs hanteren we de volgende uitgangspunten⁴:

- sociale, maatschappelijke en politieke onderwerpen, waarin we afhankelijk zijn van elkaar om tot een goede uitkomst te komen;
- de manier waarop we vanuit verschillende belangen en waardentegenstellingen komen tot besluiten en vreedzame oplossingen, en;
- het toerusten van studenten met kennis, vaardigheden en houdingen, die hen in staat stellen om zelfstandig te handelen ten aanzien van sociale, maatschappelijke en politieke vraagstukken.

Belang van burgerschapsonderwijs

Uit de toekomstpopulatieberekeningen uit 2020 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat de etnische en culturele diversiteit in Nederland de komende decennia blijft toenemen. Het onderwijs heeft een prominente rol in het begeleiden van jonge burgers in deze diverse samenleving.⁵ Zij draagt bij aan het ontwikkelen van burgerschapscompetenties van studenten en bevordert daarmee gelijke democratische kansen⁶. Scholen bieden potentie tot een oefenplaats voor samenleven.⁷ Daarnaast biedt het klaslokaal in het bijzonder een veilige omgeving omdat studenten elkaar ontmoeten op basis van gelijke posities onder dezelfde autoriteit; de docent.⁸ Binnen de school en het klaslokaal is er altijd (in meer of mindere mate) sprake van diversiteit. Dit biedt kansen om binnen de diversiteit op zoek te gaan naar overeenkomsten tussen leerlingen, studenten, cursisten en medewerkers, zodat er ruimte ontstaat voor dialoog. Dialoog leidt tot inzichten bij de betrokkenen en er ontstaan betekenissen die zonder dialoog niet tot stand zouden komen.⁹

Daarnaast blijkt uit het Nederlands onderzoek International Civic & Citizenship Education Study in 2016 dat Nederlandse scholieren minder kennis hebben over de maatschappij en politiek dan scholieren in andere landen. Ook voelen zij zich minder betrokken en denken zij minder positief over verschillende democratische kernwaarden, zoals gelijke rechten voor mannen en vrouwen en etnische groepen.¹⁰ Deze resultaten benadrukken nogmaals het belang dat leerlingen, studenten en cursisten zich realiseren wat er van hen wordt verwacht in de maatschappij en daarmee het belang van goed burgerschapsonderwijs.

---

¹ Nieuwelink (2019).

² Munnikma et al. (2017).

³ Munnikma et al. (2017); Dijkgraaf (2022).

⁴ Eidhof (2020).

⁵ Van der Niet (2006).

⁶ Vanuit wet- en regelgeving zijn de minimale eisen rondom burgerschap vastgelegd. Zie [wetgeving vmbo](#) en [wetgeving mbo](#).

⁷ Eidhof (2020).

⁸ Van Geel & Vedder (2010).

⁹ Utrecht in dialoog (2020).

¹⁰ Ten Dam (2019).

Visie op burgerschap

Het doel van burgerschapsonderwijs is het begeleiden van studenten tot duurzame, kritische en zelfstandige wereldburgers¹¹ die in staat zijn om bewust en actief te participeren op verschillende maatschappelijke niveaus. Burgerschap binnen Yuverta wordt daarom niet enkel gezien als een vak apart, maar is verweven door het hele curriculum heen en wordt uitgedragen binnen en buiten het klaslokaal.

Dit doel willen we bereiken door het aanleren van kennis, vaardigheden en houdingen die staan beschreven in onze drie pijlers:

1. Leren over democratie

Yuverta vindt het van belang dat studenten democratische vaardigheden ontwikkelen die in hun persoonlijk leven, maar zeker ook als wereldburger van pas komen.¹² Yuverta brengt studenten kennis bij over de rol die zij hebben in de maatschappij, wat de rechten en plichten zijn van burgers in een democratische samenleving en welke mogelijkheden zij hebben om zelf een actieve bijdrage aan de maatschappij te leveren. Tevens leert Yuverta studenten over het functioneren van overheidsinstellingen en politieke instituties, zoals de regering, het parlement, het rechtssysteem, toezichhoudende instanties en uitvoerende overheidsinstellingen.¹³ Yuverta gaat hierin nog een stap verder door studenten te stimuleren om hun stem te laten horen door te gaan stemmen. Naast bovenstaande zijn de zeven basiswaarden onderdeel van de Nederlandse democratie. Dit zijn vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, autonomie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie.¹⁴ Yuverta biedt een veilige en inclusieve schoolomgeving waarin iedereen zich veilig voelt te zijn wie ze willen zijn en te leven hoe ze willen leven.¹⁵ Yuverta stimuleert studenten te handelen binnen de basiswaarden en creëert een oefenplaats waarin er ruimte is om fouten te maken en samen in dialoog te gaan over de basiswaarden. Indien nodig wordt er kennis bijgebracht over de basiswaarden.

2. Kritisch kijken naar maatschappelijke vraagstukken

Burgerschap heeft betrekking op maatschappelijke vraagstukken, zowel in de directe als indirecte omgeving. Deze vraagstukken zijn gerelateerd aan verschillende belangen en morele waarden. Hierbij vormt cultuur vaak de basis. Onder cultuur wordt aangeleerde gedragingen en gewoonten van verschillende groepen mensen verstaan.¹⁶ Denk hierbij aan levensbeschouwelijke en godsdienstige diversiteit en overtuigingen. Jouw perspectief op een vraagstuk wordt gevormd door de culturele bril van waaruit jij hiernaar kijkt. Het gaat in alle maatschappelijke vraagstukken om de ik in relatie tot de ander.¹⁷ Vanwege deze verschillende belangen en morele waarden, roept het bespreken van een maatschappelijk vraagstuk dilemma's op.¹⁸

Om te oefenen met zulke dilemma's biedt Yuverta een omgeving waar individuen met verschillende achtergronden elkaar kunnen ontmoeten, van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen verrijken.¹⁹ Binnen Yuverta wordt aandacht besteed aan onder andere culturele, levensbeschouwelijke, godsdienstige en seksuele overeenkomsten, verschillen en overtuigingen. Yuverta daagt studenten uit om vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te bekijken en informatie vanuit verschillende invalshoeken tot zich te nemen en hierover in gesprek te gaan.

---

¹¹ Yuverta Strategisch Kompas (2021); Yuverta visie op duurzaamheid (z.d.).

¹² Hurenkamp & Tonkens (2020).

¹³ Malowski, Van der Werf, Oonk, Naayer, & Isac (2012).

¹⁴ Inspectie van het Onderwijs (2020).

¹⁵ Yuverta visie op onderwijs (2021).

¹⁶ Monaghan & Just (2014).

¹⁷ Munniksmas et al. (2017); Eidhof (2020).

¹⁸ Nieuwelink (2021).

¹⁹ Boda, Néray, & Snijders (2020).

Yuverta vindt het van belang dat studenten hier nog een stap verder in gaan en de informatie en verschillende perspectieven kritisch kunnen bekijken. Hierin gaat kritisch denken niet over 'wat' je denkt, maar over 'hoe' je denkt. Studenten hoeven het dus niet met elkaar eens te zijn, maar dienen een vraagstuk van meerdere kanten te bekijken. Zij kunnen hierdoor kritische en onderbouwde afwegingen maken.²⁰ Hierdoor zijn studenten in staat om perspectieven van anderen te erkennen en te waarderen, hun eigen perspectief te onderbouwen en dit ook in relatie tot de perspectieven van anderen te zien.

3. Actief bijdragen aan de samenleving

Yuverta vindt het belangrijk dat onze studenten zelfstandige wereldburgers zijn die zich actief bezighouden met participatie in de maatschappij van nu en van de toekomst. Participatie vergroot ontplooiing en bevordert persoonlijke ontwikkeling. Deze participatie vindt plaats in gemeenschappen die zich kunnen bevinden op verschillende niveaus (internationaal, nationaal en lokaal).²¹ Dit betekent dat de student een wereldburger is die kan participeren in verschillende contexten. Yuverta maakt onderscheid tussen twee categorieën van participatie:

- o *Economische participatie*: het deelnemen aan de formele arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan financiële zelfstandigheid en het opbouwen van een sociaal netwerk.²²
- o *Maatschappelijke participatie*: het onbetaald en onverplicht deelnemen aan activiteiten met een maatschappelijk doel, zoals vrijwilligerswerk en activiteiten van sociale aard in de buurt.²³

Voor beide categorieën zijn er binnen Yuverta twee waarden van belang bij actieve participatie: *vitaliteit* en *duurzaamheid*. We stimuleren studenten om op dusdanige gezonde en vitale wijze te participeren dat zowel hijzelf als de maatschappij hier voordelen uit haalt. Daarnaast denken studenten mee over hoe zij een actieve bijdrage kunnen leveren aan een duurzamere wereld.²⁴ Vitale en duurzame inzet in de economische en maatschappelijke participatie is essentieel om deel uit te maken van, een actieve bijdrage te leveren aan en te participeren in de (internationale) maatschappij.

Tot slot

Yuverta leidt dus op tot studenten die duurzame, kritische en zelfstandige wereldburgers worden. Door te leren over de democratie, kritisch te kijken naar vraagstukken en actief bij te dragen aan de samenleving, dragen onze studenten de kernwaarden van Yuverta uit. Zij zijn betrokken, ondernemend en innovatief en hierdoor in staat om bewust en actief te participeren op verschillende maatschappelijke niveaus, zowel nationaal als internationaal. Burgerschap binnen Yuverta draagt eraan bij dat de student thuis is in de toekomst.

---

²⁰ Mbo Raad (2020)

²¹ Wilschut & Nieuwelink (2016).

²² Gerritsen (2016)

²³ Gerritsen (2016)

²⁴ Yuverta strategisch kompas (2021).

Referenties

- Boda, Z., Néray, B., & Snijders, T. A. B. (2020). The dynamics of interethnic friendships and negative ties in secondary school: The role of peer-perceived ethnicity. *Social Psychology Quarterly*, 83, 342-362. <https://doi.org/10.1177/0190272520907594>
- Centraal Bureau Statistiek. (2020). *Deelrapport verkenning bevolking 2050 – bevolking 2050 in beeld: Drukker, diverser en dubbelgrijs*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/07/07/bevolking-2050-in-beeld-drukker-diverser-en-dubbelgrijs>
- Dijkgraaf, H. R. (2022). *Versterking burgerschapsonderwijs in het mbo*. Geraadpleegd van [https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/01/versterking-burgerschapsonderwijs-in-het-mbo#:~:text=Minister%20Dijkgraaf%20\(OCW\)%20informeert%20de,maatregelen%20om%20dit%20te%20verbeteren.](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/01/versterking-burgerschapsonderwijs-in-het-mbo#:~:text=Minister%20Dijkgraaf%20(OCW)%20informeert%20de,maatregelen%20om%20dit%20te%20verbeteren.)
- Eidhof, B. (2020). *Handboek Burgerschapsonderwijs: Voor het voortgezet onderwijs*. Den Haag: Pro Demos. Geraadpleegd van https://reserveren.prodemos.nl/uploads/media_items/prodemos-handboek-burgerschapsonderwijs-2019.original.pdf
- Gerritsen, E. (2016). *Participatie als verbindende factor? Een onderzoek naar het verband tussen sociale cohesie en economische-, beleids – en maatschappelijke participatie*. [Masterscriptie, Universiteit Utrecht]. Geraadpleegd van <https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/22916/Masterthesis%20-%20Esmee%20Gerritsen.%205623480.pdf?sequence=2>
- Hurenkamp, M., & Tonkens, E. (2020). Ontwerpprincipes voor betere burgerparticipatie. *Bestuurskunde*, 29(1), 54-63. doi:10.5553/Bk/092733872020029001007
- Inspectie van het Onderwijs. (2020). *Themaonderzoek burgerschapsonderwijs en het omgaan met verschil in morele opvattingen*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/themaraapporten/2020/03/13/burgerschapsonderwijs-en-het-omgaan-met-verschil-in-morele-opvattingen>
- Malowski, R., Van der Werf, M. P. C. V. D., Oonk, G. H., Naayer, H. M., & Isac, M. M. (2012). *Burgerschapscompetenties van leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs: Eindrapport van de International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) in Nederland*. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, Rijksuniversiteit Groningen. Geraadpleegd van <https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/14427415/Burgerschapscompetentiesonderbouw.pdf>
- Monaghan, J., & Just, P. (2014). *Sociale & Culturele Antropologie*. Amsterdam: Amsterdam University Press B.V. <https://doi.org/10.1093/actrade/9780192853462.001.0001>
- Munnikma, A., Dijkstra, A. B., Van der Veen, I., Ledoux, G., Van de Werfhorst, H., & Ten Dam, G. (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs. Nederland in vergelijkend perspectief*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Geraadpleegd van <https://www.scienceguide.nl/wp-content/uploads/2018/02/iccs2016burgerschapnederland.pdf>
- Nieuwelink, H. (2019). *Burgerschapsonderwijs en maatschappijleer: betekenis, wetgeving en onderzoek*. In Rob van den Doorn (red.), *Handboek vakdidactiek maatschappijleer*. Den Haag: ProDemos. Geraadpleegd van https://www.researchgate.net/publication/338066680_Nieuwelink_-_Burgerschapsonderwijs_en_maatschappijleer_betekenis_wetgeving_en Onderzoek_def

Visie op burgerschap

- Nieuwelink, H. (2021). Hoe stimuleer je burgerschap in de klas? *Tangram Magazine*, 2021(1), 24-26. Geraadpleegd van https://pure.hva.nl/ws/files/17227235/Nieuwelink_Burgerschap_als_op_dracht_voor_de_basisschool_magazine_BoB.pdf
- Ten Dam, G. (2019). *Verslag college 4: De staat van het burgerschapsonderwijs en een blik op de toekomst*. Dem Haag: ProDemos. Geraadpleegd van <https://prodemos.nl/wp-content/uploads/2019/01/Verslag-college-4.pdf>
- Utrecht in dialoog. (2020). *Wat is een dialoog*. Geraadpleegd van <https://www.utrechtindialoog.nl/en/wat-is-een-dialoog/>
- Van der Niet, A. M. (2006). *Kennismaken met diversiteit*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Van Geel, M., & Vedder, P. (2010). Multicultural attitudes among adolescents: The role of ethnic diversity in the classroom. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14, 549-558. <https://doi.org/10.1177/1368430210379007>
- Wilschut, A., & Nieuwelink, H. (2016). *Definitie van burgerschap*. Hogeschool van Amsterdam, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Geraadpleegd van https://pure.hva.nl/ws/files/4958063/Hessel_Nieuwelink_Definitie_burgerschap.pdf
- Yuverta Strategisch Kompas. (2021). Geraadpleegd van [Yuvertabreed - Strategisch Kompas.pdf](#)
- Yuverta visie op duurzaamheid. (z.d.). Geraadpleegd van [Yuvertabreed - Visie op Duurzaamheid \(BGCE\).pdf](#)
- Yuverta visie op onderwijs. (2021). Geraadpleegd van [Yuvertabreed - Visie op Onderwijs.pdf](#)